

Mötesanteckning

Datum 2024-12-17

Författare Annika Carlsson

Samlingsforum samtal – Ett bra klimat för samlingsar

Mötesdatum: 2024-12-12

Mötestid: 09.30—11.00

Mötesplats: Teams

I det här samtalet pratade forskaren Joel Taylor om ett holistiskt perspektiv på samlingsförvaltning. Han gick igenom standarder och rekommendationer som varit rådande i museibranschen när det gäller museimiljö och reflekterade kring varför de finns, vem de är till för och vilka som har varit med och påverkat deras utformning. Han diskuterade vidare kring vilken kunskap och diskurs som har legat bakom innehållet i standarderna och vilken kontext de har tillkommit i. Han frågade sig också om det är möjligt, eller ens nödvändigt, att använda dem i olika situationer.

Siffror och kunskap tas ibland fram i ett specifikt sammanhang och kan sedan används i helt andra sammanhang. Ett exempel, som Joel lyfte i inledningen av sitt föredrag, är boken *The museum Environment* av Gary Thomson från 1978, med ett appendix från 1986, som har varit grundläggande för samlingsförvaltare. I boken beskrivs att fluktuation i den relativa luftfuktigheten (RH) är nedbrytande och att fluktuation på +/- 4-5 % RH kunde vara ett rimligt riktmärke för klimatkontroll, eftersom det var något som klimatiseringssystem antogs kunna upprätthålla. Siffrorna har därefter ofta använts som en absolut sanning och har spridits mycket i museikretsar. Joel menade dock att diskussionen i boken har blivit bortglömd och att siffrorna har kommit att användas utan reflektion. Han frågade sig om det går att göra en bra standard och om standarder som används utan eftertanke kan hindra utveckling av ett område.

Standarder är normeringar eller överenskommelser kring en fråga där det finns många åsikter. I en standard har man försökt nå konsensus för att komma framåt. Standarder kan användas i kommunikation, där man behöver visa att något inte bara är en åsikt, utan att det finns ett överenskommet ramverk. Man kan hänvisa till en standard om något inte har utförts så som man kommit överens om. Standarder kan också vara en språngbräda för ny kunskap och forskning. Framtagandet av standarder är ofta kringgärdat av många diskussioner, åsikter och oenighet. Till synes enkla, basala ord kan orsaka mycket diskussion. Ofta är

både forskare och praktiker med i arbetet. Det som till slut kommer med i standarden är det som alla kan komma överens om. Diskussionen som föregick standarden kommer sällan fram.

Det finns standarder som används inom samlingsförvaltningsområdet och som har blivit mer eller mindre officiella. En är den ovan nämnda *The museum Environment* av Gary Thomson. En annan standard som ofta används är ett kapitel ur handboken *ASHRAE*, vilken görs av ingenjörer. Många konservatorer har använt delarna i handboken som handlar om klimat. Men då det främst är ingenjörer som varit inblandade i framtagandet, kan perspektiv från andra yrkesgrupper saknas. Andra exempel på använda standarder är *Understanding and controlling of agencies of deterioration* från 1947 som skrevs av kemister, snarare än konservatorer och *Environmental guidance ICOM-CC and IIC Declaration* från 2014 som skrevs av konservatorer och kemister.

Standarder kan ha uppkommit eller påverkas av att det pågick en särskild diskussion i branschen för tillfället, till exempel att man generellt ska spara energi. Standarder påverkas också av kunskapsläget i en bransch. När Thomson nämnde siffran +/- 4-5 % RH, var det utifrån den kunskap som fanns då. År 2000 kom två andra standarder, *BSB 454:2000* och *CCI (2000) Guidance and standard document*, efter att ny kunskap tagits fram i Kanada och Storbritannien. Dessa dokument handlade mer om långtidspåverkan av luftfuktighet, inte så mycket om fluktuationer. Det finns fortfarande kunskapsglapp i branschen kring orsaker och effekt av fluktuationer i luftfuktighet, särskilt gällande moderna material.

Det kommer aldrig att finnas en universalstandarder som fungerar för allt. Ibland behöver man utgå ifrån vad som är möjligt och nödvändigt i den egna situationen. Till exempel om man har ett historiskt hus där förutsättningarna är speciella eller om man befinner sig i annan kontext, till exempel en annan klimatzon, än den som standarden är skriven för. Joel menar att man behöver utgå från den egna situationen, analysera vad som är möjligt och fundera på vad man vill åstadkomma. Man behöver titta mer på processen än på siffror. Det förhållningssättet kan vara lite mer komplicerat, men är bättre och skapar mer utrymme för olika val. Vilka gränser vill man inte gå utanför? Behöver man jobba med säsongsanpassningar? Går det att spara energi? Vad vill man inte offra? Vad är samlingarna vana vid? Kan en stor förändring "till det bättre" orsaka mer skada än nytta? Hur länge vill man att saker ska bevaras? Vissa saker kan man inte

ändra på, som klimatzon, område, byggnad, vilka samlingar och material man har. Man behöver göra en riskbedömning för att kunna avgöra vad som bör göras.

Joel frågade sig varför en förändring av synsätt kring specifikationer för in- och utlån verkar gå långsammare, än vad det gör för klimatspecifikationer för museernas egna lokaler. En förklaring kan vara att det fortfarande finns en stor osäkerhet och en polariserad diskussion kring frågan. Om det inte går att visa på att förändringar är av godo, så fortsätter folk i samma hjulspår. Det är ofta svårare att få till en förändring för den som lånar, än den som lånar ut. Den som lånar ut tar inte risken och behöver inte räkna på energiåtgång.

Joel lyfte en studie, där han intervjuat olika yrkesgrupper inom branschen om lånespecifikationer. Det visade sig att ingen hade helhetsbilden klart för sig. Registratorerna (registrars), som ofta har bäst koll, var ofta inte med i beslutsprocessen. Det fanns förutfattade meningar om vad man trodde att andra yrkesgrupper tyckte och tänkte kring standarder och rekommendationer. Människor förväntade sig motstånd och försökte inte ens göra en förändring, då man inte trodde att man skulle få igenom det. Siffrorna var "ärvda" siffror och inget som ifrågasattes eller diskuterades. Man tyckte att om någon lagt ned mycket energi och tid på att ta fram standarder så var det nog bäst att följa dem.

Joel gav exempel på sådant som kan förhindra bra diskussioner om förändring. I stället för att prata om föremålens bästa, köpslår man ofta om siffror, som på en marknad. De förekommer en oro om att om vissa krav sänks, så kommer det innebära att det även görs på andra områden. Ibland kan orsaken bakom höga klimatkrav vara att man egentligen försöker att förhindra ett utlån. Ibland kan diskussionen handla mer om hur låneavtalen följs, än om föremålets bästa. Ibland kan hårda klimatkrav användas som en hämnd för att man själv behövt uppfylla vissa krav. Ibland kan strikta klimatkrav handla om ett museums rykte, att visa att institutionen har en viss kvalitet.

Joel ställer frågan om alla måste göra på samma sätt? Istället för att ställa höga krav menar Joel att museer i stället kunde hjälpa andra till en bra lösning. Museet kan fråga sig vad man ställer för krav själv när man lånar ut? Det handlar också om hur vi behandlar andra personer och andra organisationer.

Joel avslutade med att peka på några exempel där det pågår en diskussion om förändring, bland annat i European registrars group, Bizot 2.0, om lån i Australien, om energi i Tyskland och programmet Ki Futures i Danmark.

Mer läsning och andra länkar som delades under mötet

Taylor, Joel (2023) *Guidelines for Climate in Preventive Conservation* i [Managing Collection Environments: Technical Notes and Guidance \(getty.edu\)](#)

Thomson, Garry (1986) *The museum environment*.

[Specifikationer för placering, konstruktion och anpassning av byggnader eller utrymmen avsedda för förvaring eller användning av samlingar SS-EN 16893:2018 - Svenska institutet för standarder, SIS](#)

<https://www.museumbund.de/publikationen/climate-protection-in-museums/> Tysk publikation på engelska med klimatriktlinjer för museer.

[Bizot Green Protocol - 2023 refresh - Sept 2023.pdf](#)

[6972-2014-iic-icom-cc-environmental-guidelines.pdf](#)

[Inomhusmiljö | Riksantikvarieämbetet](#)